

علی قنبریان: در منظر امام رضا علیه السلام تفکر از لوازم علم آموزی و کتابت است

محقق حوزه گفت: امام رضا(ع) تاکید و سفارش می‌فرماید «هر کس چهل حدیث را برای امت من حفظ کند، تا مردم از آن‌ها بهره مند شوند، خداوند او را در روز قیامت فقیه و عالم بر می‌انگیزد».

محقق حوزه گفت: امام رضا(ع) تاکید و سفارش می‌فرماید؛ هر کس چهل حدیث را برای امت من حفظ کند، تا مردم از آن‌ها بهره مند شوند، خداوند او را در روز قیامت فقیه و عالم بر می‌انگیزد. در این حدیث منظور امام رضا(ع) از حفظ حدیث، قطعاً صرف حفظ کردن نیست، بلکه مراد کتابت و گردآوری آن برای آیندگان و امت‌ها بعدی است. و همین بیان حضرت، نشان از اهمیت پژوهش و کتابت در سیره رضوی است.

حوزه نوشت: حجت‌الاسلام والمسلمین علی قنبریان، از پژوهشگران حوزه با اشاره به موضوع تعلیم و تعلم در سیره رضوی، اظهار داشت: در روایات رسیده از ائمه معصومین(ع) درباره اهمیت تحقیق و پژوهش و کتابت مطالبی عنوان شده است. پیامبر اکرم(ص) در این زمینه می‌فرماید؛ العلم صید و الکتابه قید، قیدوا قیدوا رحمکم الله تعالی علومکم بالکتابه؛ علم صید و شکار است، و کتابت و نوشتن قید و به بند کشیدن می‌باشد؛ رحمت خداوند بر شما! علوم خود را با نوشتن به بند بکشید.

وی افزود: این روایت نبی اکرم(ص) نص در کتابت و پژوهش می‌باشد. یعنی اگر بخواهیم علم خودمان را به بند بکشیم و در تملکمان باشد، باید بنویسیم تا ثبت و ضبط گردد. یعنی شکار تا زمانی که به بند کشیده نشده ممکن است فرار کند و از دست شکارچی خارج شود. پیامبر(ص) هم اینجا تمثیل خوبی دارند که اگر شما می‌خواهید علم‌تان مانند یک شکار به بند کشیده شود و از دستتان خارج نشود، بنویسید تا برای آیندگان هم باقی بماند تا یک باقیات الصالحاتی برایتان باشد.

استاد حوزه علمیه تهران ادامه داد: در روایت دیگری امام صادق(علیه‌السلام) می‌فرماید؛ اکتبوا فانکم لا تحفظون؛ حتی؛ بنویسید! همانا شما قادر بر محافظت مطالب علمی نمی‌باشید مگر به نوشتن و کتابت کردن.

حجت‌الاسلام قنبریان یادآور شد: در کتاب؛ منیه المرید فی آداب المفید و المستفید؛ عالم بزرگوار شهید ثانی می‌گوید؛ طالب علم خوب است همیشه یک دفتر یادداشت همراه خود داشته باشد و به محض دیدن مطلب علمی آن را بنویسد چون نگارش سبب می‌شود که آن مطلب را به بند بکشد و اگر این کار را نکند، همان مطلب را که می‌بیند، بعد از مدتی از یادش خواهد رفت.

وی با اشاره به اهمیت کتابت و پژوهش در سیره رضوی، عنوان داشت: امام رضا(ع) به این موضوع این گونه تاکید و سفارش می‌فرماید؛ هر کس چهل حدیث را برای امت من حفظ کند، تا مردم از آن‌ها بهره مند شوند، خداوند او را در روز قیامت فقیه و عالم بر می‌انگیزد. و علمایی که کتاب‌هایی درباره علوم حدیث و روایات ائمه تألیف نموده‌اند این حدیث را در ابتدای کتب‌شان ذکر کرده‌اند.

این محقق حوزوی افزود: در این حدیث منظور امام رضا(ع) از حفظ حدیث، قطعاً صرف حفظ کردن نیست، بلکه مراد کتابت و گردآوری آن برای آیندگان و امت‌ها بعدی است. و همین بیان حضرت، نشان از اهمیت پژوهش و کتابت در سیره رضوی است.

وی با بیان اینکه دوران زندگی امام رضا(ع) با سه تن از خلفای عباسی معاصر بود، یادآور شد: در زمان خلافت بنی‌العباس، موضوع ترجمه مورد توجه علما و اندیشمندان آن عصر بود. و علمای آن زمان؛ برخی کتب پزشکی، شیمی، فلسفه و... یونانی را ترجمه نموده و به مراکز علمی اسلامی ارائه می‌دادند. از این رو ما می‌بینیم کتابخانه دارالحکمه، بزرگترین مخزن علمی دوران عباسیان بود و این به دلیل همین ترجمه‌ها و توسعه علوم بود.

استاد حوزه علمیه تهران با اشاره به ترجمه کتب یونانی و وارد شدن افکار غربی به علوم اسلامی، اظهار داشت: یکی از نقش‌های ویژه و مهم امام رضا(ع) در زمینه فرهنگ سازی اسلامی، عبارت است از؛ مقابله با امواج فکری بیگانگان. یعنی با تشریح علوم اصیل اسلامی، و با تبیین قرآن و گفتار پیامبر(ص) و تربیت صحابه و دانشمندان، مانع از ورود تفکرات ناسالم غربی به مراکز علمی شیعی شد.

وی ادامه داد: با توجه به گستردگی سرزمین‌های اسلامی، امام رضا(ع) با تربیت صحابه‌های امین و دانشمند، تلاش‌های بسیاری را برای دفع آسیب‌های فرهنگی و مقابله با ورود افکار بیگانه و سکولار به همراه کتب ترجمه شده انجام داد، تا بدین طریق فرهنگ تمدن اسلامی با محفوظ ماندن از انحرافات، تقویت و ارتقاء یابد.

حجت‌الاسلام قنبریان با اشاره به مناظرت معروف امام رضا(ع) با اندیشمندان علمی و مذهبی، گفت: یکی از شعبه‌های تعلیم و تعلّم، مناظره و گفتگو است. و از جمله مهم‌ترین مناظرات علمی امام هشتم(علیه‌السلام)؛ مناظره با جاثلیق(لقب رئیس اسقف‌ها و علمای بزرگ نصاری)، مناظره با رأس الجالوت(لقب دانشمندان و علمای ملت یهود)، مناظره با هربز اکبر، مناظره با عمران صابی، مناظره با سلیمان مروزی، و مناظره با علی بن محمد بن جهم بود.

استاد حوزه علمیه تهران افزود: در این مناظرات امام رضا(ع) از طرق مختلف اعم از جدل أحسن، خطابه، مناظره، شعر و... استفاده می‌کرد. و بدین طریق اهمیت فرهنگ تعلیم و تعلّم، علم آموزی، تحقیق، مطالعه و کتابت را در بین مردم تبیین و آشکار می‌ساخت. و با نهادینه شدن فرهنگ یادگیری و یاد دادن در بین مردم، زمینه‌های تشویق و ترغیب آنان به تحقیق، مطالعه و پژوهش نیز فراهم می‌شد.

این کارشناس دینی عنوان داشت: در رابطه با فرهنگ یادگیری و یاد دادن، امام رضا(علیه‌السلام) می‌فرماید: رَجِمَ اللَّهُ عَبْدًا أَحْيَا أَمْرًا قُلْتُ كَيْفَ يُحْيِي أَمْرَكُمْ قَالَ يَتَعَلَّمُ عُلُومَنَا وَيُعَلِّمُهَا النَّاسَ فَإِنَّ النَّاسَ لَوْ عَلِمُوا مَحَاسِنَ كَلَامِنَا لَاتَّبَعُونَا؛ خداوند رحمت کند بنده‌ای را که زنده می‌کند امر ما را؛ راوی می‌گوید پرسیدم چگونه زنده می‌کنند امر شما را؟ حضرت فرمود: با تعلیم و فراگیری علوم ما به خودش و مردم، و زمانی که مردم به زیبایی کلام ما علم پیدا کنند هر آینه از ما تبعیت می‌کنند.

وی با بیان اینکه تفکر از لوازم تحقیق و پژوهش است، تصریح کرد: حضرت رضا(علیه‌السلام) می‌فرماید: لَا تَلْبِسِ الْعِبَادَةَ كَثْرَةَ الصَّلَاةِ وَالصَّوْمِ، إِنَّمَا الْعِبَادَةُ التَّفَكُّرُ فِي أَمْرِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ؛ عبادت به فراوانی نماز و روزه نیست، بلکه عبادت تفکر در امر خدای والاست. در این روایت، امام(ع) مردم را به فکر کردن در امور و تفکر دعوت می‌کند.

این محقق حوزوی افزود: بر این اساس یکی از لوازم پژوهش و یاد دادن و عالم شدن عبارت است از تفکر. یعنی اگر کسی دارای قوه تفکر نباشد، و بخواهد در وادی علم و فرهنگ تعلیم ببیند و کسب دانش کند، چیزی عاید او نخواهد شد. زیرا انسان هم موقع یاد گرفتن و هم یاد دادن باید تفکر داشته باشد و به عمق مطالب دقت کرده و اندیشه کند. از این رو در منظر امام رضا(ع) تفکر از لوازم علم آموزی و کتابت است.

وی ادامه داد: تربیت علما، اندیشمندان و بزرگانی به دست امام رضا(ع) چون حسن بن علی بن زیاد و شاء، فضل بن شاذان، حماد بن عیسی، اشعری قمی، سعد بن سعد، ریان بن صلت، محمد بن خالد برقی قمی، عبد العزیز مهتدی قمی، یونس بن عبدالرحمن و... که همگی در پژوهش و کتابت سرآمد روزگار خود بودند، نمونه‌های تلاش‌های علمی آن حضرت در زمینه تعلیم و تعلّم است.

حجت‌الاسلام قنبریان در پایان تصریح کرد: تربیت شاگردانی چون علی بن مهزیار اهوازی که 33 عنوان کتاب تألیف کرده است، و یا ابراهیم بن حاکم قمی که دارای تألیفات متعددی است، همگی حکایت از اهمیت فرهنگ تعلیم و تعلّم، و کتابت و پژوهش در سیره رضوی دارد.